

Rodným krajem č. 17

Obsah

Autor	Název článku	Strana
Univ. Prof. PhDr. Zdeněk Kárník, DrSc.	28. říjen 1918 a naše historické vědomí	2
Aleš Fetters	Václav Dusík, učitel, kulturní a odbojový pracovník	5
Hana Benešová	Bezděkov nad Metují	7
Jaromír Havel	500 let obce Bohdašín	9
PhDr. Jaroslav Čáp	Události roku 1848 v Náchodě	11
Vilém Schreiber	Počátky úpického ochotnického divadla	13
Ing. Miroslav Houšťek	68. Jiráskův Hronov	16
Ing. Jiří Hanuš	Kostelce v Kostelci	16
Petr Mědílek	U nás na Náchodsku	17
František Drahoňovský	Nezůstali sami	17
Ing. Radek Teichman	Ochrana a údržba vojenských památek z prusko-rakouské války 1866	18
Josef Malý	Vysvěcení pomníku "Dubenského lva"	18
Ludvík Mühlstein	Oslavy 760. výročí první písemné zmínky o České Skalici	19
PhDr. Eva Koudelková	K regionálním pověstem J. Hurdálka	20
Jaroslav Středa	Stařečkové od kouzelné studánky	22
	Nové pověsti ze starého Padolí	23
	Redakční okénko	25
Jaroslav Cita	Jak šťouchali vodu	26

Oldřich Šafář	Píseň Nářek tkalcův	28
Běla Hejzlarová	Itady bylo těžké umírat	29
Lydia Baštecká	Státní okresní archiv Náchod	30
Václav Zhouf	Vlastivědný pracovník Antonín Vorlický	32
Lada Mühlsteinová	Miroslav Janek st., sokol, tvůrce amaterských filmů	32
Aleš Fetters	Akademický malíř Jaroslav Středa	33
Jan Kočnar	Magdaléna Konečná	34
Anna Rusová	Snové obrázky	35
Ing. Jiří Vaněk	Letos kvetl les	37
Ing. Theodor Lokvenc CSc.	Lesnická exkurze na Náchodské panství před 120 lety	37
Alexandr Skalický st.	Drobné sakrální stavby a sochy v krajině	39
Jana Burová	Barunčina škola v České Skalici	40
Jiří Kulda	Cesta do Stroužného	44
	Regionální literatura	46
Josef Matyska	Klekání	48
PhDr. Vlastimil Havlík	Ing. Jiří Vaněk, fotograf	49

Občané na Náchodsku!

V den vyhlášení Československé republiky
28. října 1918 v Červeném Kostelci
Fotoarchiv Ludka Fabiána

Samostatný stát československý vstoupil v život. Národní výbor, vrchní představitel osvobozeného národa, ujal se vlády.

Úpravu budoucího státu určí Národní shromáždění ve srozumění s Československou národní radou v Paříži. Do té doby zůstávají v platnosti veškeré zemské i říšské zákony a nařízení a zůstávají v činnosti všechny dosavadní úřady samosprávné (okresní i obecní), i státní (okresní hejtmanské, soudy, finanční a berní, poštovní, železniční, celní,

četnictvo atd.), jakožto úřady československého státu. Představitelem vlády v okrese je Okresní národní výbor, složený ze zástupců všech politických stran. Od osvobozeného lidu československého se očekává zachování bezpodmínečného klidu a veřejného pořádku. Proto Okresní národní výbor nařizuje: Zachovejte všichni naprostý klid, nečiňte násilnosti, poslouchejte ve všem příkazů okresního národního výboru! Ukažte, že jste ukázněným celkem, že jste hodni svobody, pro niž naši bratři prolili krev! Proti každému, kdo se proti nařízením národního výboru nějak proviní, bude v zájmu celku a posvátnosti doby co nejpřísněji zakročeno!

Nedejte se strhnout k násilnostem proti nikomu! Necht' žije, roste a mohutní osvobozený národ československý! V Náchodě dne 29.října 1918. Okresní národní výbor

28. říjen 1918 a naše historické vědomí

Univ. prof. PhDr. Zdeněk Kárník, DrSc.

Historické vědomí jsou slova, která zní vznešeně. Ve skutečnosti historickým vědomím disponuje každý z nás, ať jsme se školili tak či onak. Všichni si buď více nebo méně často vzpomeneme na nějakou historickou osobnost či událost a poměříme jimi něčí nebo svoje jednání. Letos nás toto historické vědomí, či přesněji zprávy o něm, svým poselstvím doslova bombardují. Prožíváme totiž znovu proslulý "osmičkový" rok, který vyhlíží pro nás (mnohem víc než v ostatních zemích) jako doslova osudový.

Nejde o nadsázku. Připomeňme si jen to hlavní: Roku 1348 byla založena Karlova univerzita, nejstarší na sever od Alp, roku 1618 povstaly české stavy proti habsburskému císaři, roku 1648 skončila vestfálským mírem třicetiletá válka, roku 1848 vypukla v Evropě i u nás demokratická revoluce, roku 1918 skončila Velká válka a byla založena Československá republika, roku 1938 ji tzv. Mnichovská dohoda zničila, roku 1948 se chopili v ČSR komunisté moci, roku 1968 proběhlo proslulé Pražské jaro. Jen sametová revoluce roku 1989 se jaksí o rok opozdila.

Není ovšem historické vědomí jako historické vědomí. Měli bychom o ně pečovat, neboť může také vést národ do pekel. Existuje na to recept? Nikoli. Lze se jen snažit,

abychom hleděli na svoji minulost sice s hrdostí, ale zároveň s kritickým nadhledem. Někdy to není snadné, ba dokonce to bolí.

Vzpomenuté výročí založení ČSR 28. října 1918 se ocitlo letos sice ve velké konkurenci, opomíjet bychom ho však neměli - vždyť se tehdy náš národ spolu se Slováky poprvé v novověkých dějinách dočkal samostatné státní existence! Jde nepochybně o jednu z nejdůležitějších událostí našich dějin vůbec a přecenit ji lze jen těžko. Můžeme ji ovšem pochopit i velmi zjednodušeně. Tak, aby to hovělo naší samolibosti. To se však nevyplácí, jak o tom svědčí příklady národů buď velkých počtem, nebo vlastní tradicí. Ona samolibost vede totiž k povýšenosti, která není na místě, která vede k pohrdání ostatními, ke konfliktům, k nepřátelství, ba dokonce i k válkám. Proto bych chtěl upozornit v souvislosti s velkým výročím roku 1918 především na něco, co zůstává často v přítomnosti, k čemu se nechceme někdy ani moc znát. Pro nedostatek místa to bude samozřejmě připomenutí jen velmi stručné.

Předně: Moderní česká politika, jak ji vybudoval včetně jejího státního programu již roku 1848 František Palacký, byla politika sice národní, ale v širších rámcích rakušanská. Drtivá většina všech českých politiků považovala Rakousko (a po roce 1867 s výhradami Rakousko-Uhersko) za přirozenou mocenskou ochrannou hráz Čechů a jejich snah před tlakem na jedné straně velkoněmecké expanze a na druhé straně temné a nevypočitatelné ruské říše. Habsburské mocnářství sice plnilo tuto dějinnou roli stále slaběji, nicméně vytvořilo ve svém rámci podmínky i pro "český zázrak". Češi mohli díky podmínkám, jež v mocnářství existovaly, vstoupit již za panování Františka Josefa I. do družiny moderních politických národů. Prodělali i obrovský hospodářský a sociální vzestup, onen "zázrak". Chyběl jim "jen" patřičný podíl na státní moci.

Vypuknutím Velké války se věc podstatně změnila. Habsburská říše začala válčit po boku agresivního Německa, před kterým měla své Slováky chránit, a zpočátku byla tato koalice úspěšná. Pro českou politiku vzniklo dilema: být v opozici k vládě, ale dále dělat politiku rakušanskou - nebo řešit "českou otázku", poprvé po staletích, proti Rakousku. T. G. Masaryk se po půlročním váhání rozhodl pro to druhé a založil politickou emigraci, která vsadila na vítězství Dohody a v listopadu 1915 (rok a čtvrt po vypuknutí války) se ohlásila světu programem "Nezávislé Čechy". Byl to čin velmi odvážný. Tak, že to většinou ani nechápeme. Vždyť ho také ani jedna (!) velká česká politická strana nenásledovala. Masaryk sám se těšil sice nemalé autoritě, stála za ním však politická strana bezvýznamná.

Dále: Aby měl Masarykův program naději na úspěch, zvolil k němu - poprvé znovu po Palackém z roku 1848 - cestu československou. Přinášelo to však obtíže, jestli někdo tehdy věděl, že existuje národ český, pak o národě československém nevěděl nikdo nic. Jak také, když byl, jako národ politický, teprve v oněch chvílích založen? Masaryk a jeho věrní a schopní pomocníci Edvard Beneš a Milan Rastislav Štefánik museli pracovat doslova neúměrně, aby je vzali mocní tohoto světa vůbec na vědomí.

Ještě dále: Dost obecně panuje názor, že Dohoda byla předurčena za Velké války k vítězství a centrální mocnosti k porážce, neboť počáteční moment překvapení, který jim sloužil, brzo musel přece ztratit na významu. Jde o veliký omyl. Německo jednak disponovalo bezkonkurenčně nejvyšší armádou a válka se vyvíjela ve stále

hrůznější divadlo s miliony padlých na obou stranách, aniž by Dohoda dokázala německý zisk z léta 1914 zlikvidovat. Pak přišla ruská demokratická revoluce, jež chtěla odvrátit hrozící chaos v zemi. Nepodařilo se jí to však, a ke slovu přišla revoluce bolševická, která Rusko z války vyřadila. S centrálními státy uzavřela v Brestu Litevském mír, který dal Německu a Rakousku-Uhersku statisíce vojáků, miliony tun potravin, vagóny zlata, přístup k nerostnému bohatství. Německo zahájilo sérii ofenzív, jež měly válku rozhodnout. V červenci 1918 ho přivedly na pokraj úspěchu. Jestli se Masarykův odboj tehdy již prosadil ve známost a měl úspěchy diplomatické - pak mu nyní hrozila porážka vojenská. Neboť kdyby byl uzavřen tehdy v létě 1918 mír - nebylo by samostatného Československa.

Konečně z mnoha jiných otázek jednu nyní snad nejvíce aktuální: Masaryk i všechna česká politika dobře věděli, že je snad možné habsburské mocnářství rozbít, že však české národní hnutí a potom československý stát zdědí po něm olověnou kouli národnostních problémů. Silná německá menšina se nechtěla českému národnímu programu podřídit a stále víc se nachylovala k myšlenkám velkoněmeckým. Český (a posléze i slovenský) národní odboj byl veden ideou vytvoření státu demokratického a chtěl tomuto předsevzetí dostát přes všechny problémy, které z toho pocházely (a také to později prokázal). Chtěl se s českými Němci dohodnout a poskytnout jim práva menšiny - za jediné podmínky: že uznají samostatný československý stát. To se nedařilo a nezdařilo. Brzy po tom, co bylo již vše na dobré cestě, když slavila ČSR desetiletí svého života, propadl se však svět do děsivé hospodářské a sociální krize, Hitler se uchopil v Německu moci a z olověné koule na noze mladého státu se stala koule ekrazitová. I mocnosti, které daly Československu zrodit se, vedeny zhoubnou politikou usmiřování agresora, ho opustily a tak se z historie první ČSR stala ona proslulá "dějinná vteřina".

Proč na první republiku přesto nezapomínáme a často snad všichni tváří v tvář těm či oněm nešvarům říkáme, "to by se za první republiky stát nemohlo"? Jistě je to někdy útěcha falešná, protože ani první republika nebyla bez vad. Zároveň však víc cítíme, než skutečně víme, že už její ustavení vyžadovalo mnoho odvahy, ba dokonce i nemalou dávku odhodlání riskovat. Že její krátké dějiny byly především dějinami až zarputilého usilování o demokracii, že právě tehdy se nám dostalo té nejlepší demokratické moderní tradice, která mnoha jiným tolik chybí. Měli bychom to však ne jen cítit, ale i co možná nejlíp vědět, znát.

Václav Dusík

učitel, kulturní a odbojový pracovník

(Na základě obsáhlých materiálů odbojáře Josefa Brandejse z Hronova pro sborník Rodným krajem zpracoval Aleš Fetters)

Před sto lety, 28. srpna 1898, se narodil Václav Dusík, hrdina druhého i třetího odboje.

Do Hronova přišel ve třicátých letech učit na měšťanskou školu. Oženil se tu se svou kolegyní Otilií Kudrnáčovou, vnučkou Justinky Kalinové-Knahlové, jedné z hlavních postav Jiráskovy Nové kroniky U nás. Stal se tak švagrem známého hronovského kulturního pracovníka MUDr. Rudolfa Kudrnáče, organizátora stavby Jiráskova divadla a zakladatele Jiráskových Hronovů. Václav Dusík se v Hronově zapojil do Sokola i do kulturního života.

V roce 1939, po vzniku protektorátu, začal organizovat protinacistický odboj. Spolupracoval s tehdejší hronovským starostou a starostou Sokola Josefem Jiráskem, spolu navázali koncem roku 1939 spojení s krajským vedením organizací Obrana národa a ÚVOD (Ústřední vedení odboje domácího). Ve věži hronovské školy měli ukryté zbraně. O jejich zabezpečení se staral školník Macek.

Vojenské zkušenosti měl Václav Dusík už z konce první světové války a pak z bojů proti maďarské bolševické expanzi na Slovensku. Odbojovou skupinu organizoval na vojenském základě. Veliteli jednotlivých úseků v jeho skupině byli i svatoňovický učitel Josef Schejbal a kostelecký učitel Václav Hejna. Styk s krajským vedením ÚVODu zajišťovaly jako spojky ředitelka obecné školy v Hronově Albína Nováková a učitelka tamní rodinné školy Květa Endlerová.

Organizace shromažďovala zprávy jak vojenského a politického charakteru, tak sledovala i průmyslovou a dopravní situaci. Tyto zprávy putovaly dále, ty nejdůležitější vedení našeho národního odboje do Londýna.

Hronovská skupina sjednotila pod Dusíkovým vedením odbojové skupiny Policka, Kostelecka, Úpicka a Náchodska. Václav Dusík byl hlavou tohoto demokratického, nekomunistického odboje až do svého zatčení 28. října 1941. Byl zatčen současně s některými představiteli krajské organizace a pražského ÚVODu. Byl krutě vyslýchán, krutě mučen, ale k ničemu se nepřiznal, nic nevyzradil. Tím si zřejmě zachránil život, ale zachránil i své spolupracovníky na Náchodsku. Proto může s jeho skupinou navázat v létě 1942 spojení výsadek Silver A z Anglie, vedený kapitánem Bartošem. Telegrafista skupiny Potůček nachází s vysílačkou Libuše úkryt u Antonína Burdycha na Končínách. Osudy vysílačky i tragédie Končín jsou známé. Mezi 16 popravenými bylo šest učitelů, mezi nimi Václav Hejna a Josef Schejbal z vedení Dusíkova odbojového okrsku.

Činnost okrsku však pokračovala dál. 24. února 1943 zatklo gestapo další z Dusíkovy skupiny - Josefa Jiráska, Václava Brandejse, Františka Kotíka, Hynka Kohla a Albínu Novákovou. Dva posledně jmenovaní zahynuli v Osvětimi.

Václav Dusík vstoupil po osvobození koncentračního tábora Cetssen (okr. Beyreuth) v západní části Německa Američany do jejich armády, bojoval s ní v Německu a osvobozoval západní Čechy. Do Hronova se vrátil s americkou medailí za statečnost. K 28. říjnu 1946 byl prezidentem republiky vyznamenán Československým válečným křížem 1939 a medailí za chrabrost.

Václav Dusík začal po válce působit jako okresní školní inspektor. Po únoru 1948 ho komunisté funkce zbavili. V roce 1955 byla v Hronově "odhalena protistátní skupina", do níž byl Václav Dusík rovněž začleněn. V té době už však měl amputované nohy a dožíval poslední dny svého života. Při procesu byl pak za vedoucího skupiny označen učitel Zbyněk Pražák, který byl s Dusíkem už v protifašistickém odboji. Mezi souzenými bylo víc těch, kdo bojovali už i proti fašismu, např. školník Macek a Bedřich Světlík. Začleňovat příslušníky nekomunistického protifašistického odboje do tzv. "protistátních skupin", to byla taktika komunistické strany, jíž podporovala teorii o své vedoucí roli v odboji.

V jedné ze školních kronik čteme: "9. prosince 1955 konán aktiv učitelstva okresu o rozvratnických živlech na Hronovsku, mezi něž musí učitelstvo s pocitem hanby čítati i bývalého okresního školního inspektora Václava Dusíka a učitele Pražáka, oba z Hronova." Uvězněn byl i další hronovský učitel Alois Zobal, českoskalický učitel a zakladatel Muzea Boženy Němcové Jan Krtička a Josef Dufek z broumovského gymnázia. O těchto vykonstruovaných procesech jsme se ani v roce 1968 nedověděli pravdu úplně.

Zločiny komunismu byly po listopadu 1989 odsouzeny, spíše však jen teoreticky. Většina hrdinů druhého i třetího odboje už nežije. Tím spíš si musíme připomínat, že mezi českými učiteli bylo mnoho čestných lidí, kteří byli už v protirakouském odboji, kteří hájili demokracii a humanismus ve všech těžkých obdobích našich dějin nelehkého končícího století.

Jedním z nich byl i vzácný člověk, učitel Václav Dusík.

Bezděkov nad Metují

Hana Benešová

*Kostel sv. Prokopa v Bezděkově
(foto Manfred Beneš)*

Na náhorní plošině mezi Hronovem a Policí leží malá obec Bezděkov nad Metují. Zdánlivě tu není nic mimořádného, a přece i tato nenápadná ves má svou zajímavou historii.

Byla založena břevnovským klášteřem v době kolonizace pohraničního hvozdu, pravděpodobně v roce 1220, a nese jméno po lokátorovi Bezděkovi. V roce 1406 je Bezděkov uváděn v Břevnovském urbáři jako "vila", což znamená vesnice s dvorem. Dvorem patřila k polickému klášteřu. V roce 1440 byl dvůr i se vsí předán jakémusi zemanu Petrovi. Roku 1558 daroval opat ves úředníku klášteřa Stanislavu Sladovskému ze Sladova. Po něm byla v držení jeho syna Jana až do roku 1615. Vesnici se nevyhnula velká morová epidemie kolem roku 1585. Denně umíralo až 28 lidí. V roce

1624 vykoupil dvůr i ves broumovský opat Jan Benno od Jindřicha Sladovského, syna Janova.

Za broumovského opata Otmara Zinkeho byla v roce 1724 započata stavba kostela sv. Prokopa. Architektem byl pravděpodobně Kilián Ignác Dientzenhofer. Stavba byla dokončena v roce 1727. Je to významná barokní památka se zajímavým průčelím s nízkými věžemi a mělkými postranními kaplemi. V interiéru upoutá pozornost návštěvníků zrcadlová klenba, ochoz a hlavní oltář s obrazem Setkání knížete Oldřicha se sv. Vojtěchem.

Protože obec je na kopci, byly tu velké problémy s vodou. Muselo se pro ni chodit na Mýto do Metuje nebo do Nízké Srbské do Židovky. Byly zakládány rybníčky na užitkovou vodu pro dobytek, ale v létě vysychaly. Pitná voda byla brána ze studní, kterých zde bylo několik. Dochovaly se do současné doby a obec počítá do budoucna s jejich opravou a úpravou prostředí kolem nich. Byla snaha o zřízení artéské studny u stávající školy. Vrtáno bylo až do hloubky 200 m, postaven vysoký stožár s větrným kolem a později byl přikoupen rychloběžný motor k čerpání vody do rezervoáru. Kolo však bylo často sráženo větrem. Obec to stálo mnoho peněz. Východiskem byla stavba vodovodu v roce 1929 s následnými rozvody vody do domácností.

V roce 1923 byla provedena parcelace klášterních pozemků. O půdu byl velký zájem, korec /27 arů/ byl za 2000 korun. Půda byla rozprodána, lesy zůstaly klášteřu.

V roce 1914 nastoupil na bezděkovskou faru P. Sigismund Bouška. O tomto knězi se psalo v 15. a 16. čísle Rodným krajem, snad tedy jen málo na doplnění. Byla to jeho první samostatná fara, zde měl konečně dost místa pro své umělecké poklady, které dostával i kupoval od svých přátel umělců. Byly to vzácné tisky, japonské dřevoryty, grafika, plastiky, oleje, akvarely, keramika, lidové výšivky a malby, knihy, dopisy slavných osobností. V té době přijíždělo do Bezděkova mnoho významných návštěv. Farář Bouška věnoval velkou pozornost nedělním kázáním - promlouváním k farníkům. Spíš než teologickým zamyšlením se věnoval rozborům konkrétních událostí. Kostelní projev obohacoval po umělecké stránce a snažil se aktivně zapojit

všechny účastníky, zejména mládež, se kterou sám nacvičoval zpěv a doprovázel na harmonium.

Dne 29. června 1914 ohlásil P. Bouška smrt následníka trůnu, 26. července mobilizaci. Denně se pak konaly po mši modlitby za odvrácení války. Byl znám jeho protirakouský postoj. I když nevyzýval k přímému odporu, P. Bouška se snažil lidi varovat, radil jim v otázce válečných půjček apod. Odmítl hrát a zpívat rakouskou hymnu, jeho kázání byla aktuální s výrazným protirakouským podtextem. Jako nespolehlivý byl broumovským hejtmanstvím sledován a vyslýchán. Lidem pomáhal i tím, že jim psal německé žádosti k úřadům i dopisy vojákům na frontu. Nebýt války, bylo by to pro Bezděkov období rozkvětu.

Dál šel u nás život asi jako v ostatních obcích. Byly zakládány spolky, hrála se ochotnická divadla, cvičilo se. Pak zasáhla druhá světová válka. Co znamenala v životě celého národa, všech obcí a lidí v nich, bylo hodně napsáno. Od nás naštěstí nikdo nepřišel o život.

Poválečné politické události se odehrávaly jako jinde. Znárodnění několika malých továren, nucené vstupování do zemědělského družstva. Nikdo však nebyl vystěhován ze svého domova. Je to kousek světla v tom zbledlém počínání. Těžko jsme nesli, když v roce 1978 byla zrušena škola. V roce 1984 byl zrušen národní výbor a připadli jsme k Polici nad Metují. Však také v roce 1990 bylo to první, oč jsme usilovali a co se také podařilo: osamostatnili jsme se a škola ještě v září toho roku byla otevřena. Nejdříve jako jednotřídní, nyní chodí do naší trojtřídní školy děti prvního až pátého postupného ročníku.

Za minulých sedm let se podařila rekonstrukce školy a budovy obecního úřadu, kde je také pošta, lékařská ordinace a zasedací místnost pro složky i vítání občánků. Byla postavena hasičská zbrojnice a jídelna pro občany zaměstnané v místě a důchodce, kterou provozuje učňovské středisko. 15. září 1997 byla započata plynofikace obce a 22. ledna 1998 ukončena. Přibližně z dvou set domů bylo žádáno o sto padesát přípojek. Bylo vyhověno všem žadatelům. Je to další mezník v historii naší obce.

Vážení čtenáři, až někdy pojedete přes Bezděkov, přibrzďte a zajďte se podívat ke kostelu, na který jsme hrdí. Byla u něho opravena hřbitovní zeď, na hřbitově je vysázena zeleň, pořízeny nové brány, opraveny sochy u kostela. Podívejte se také na naši pěknou školu a nechte si projít hlavou dávnou i blízkou historií naší obce, jak jsme vám ji teď přiblížili.

500 let obce Bohdašín

Jaromír Havel

Bohdašín od rtyňské silnice
(foto Oldřich Nermut)

Obec Bohdašín /516 m n. m./, pro svou malebnou polohu nazývaná kosteleckým betlémem, se rozkládá na návrší, z něhož za jasného dne lze dohlédnout až k Polabí.

Leží v historicky zajímavé krajině. Vedla tudy poboční stezka od zemské stezky trutnovské přes Rtyň, Bohdašín, Rokytník, Dřevíč k Hronovu, kde se spojovala se stezkou kladsko-polskou. Aby tato cesta byla náležitě chráněna, zřídili naši předkové na mohutném vrchu východně nad obcí strážnici či "vartu", od čehož hřbet od Bohdašína až ke staré cestě od Kostelce ke Stárkovu u lesa u obory Habřiny a Maternice je dosud nazýván Varta. Na této staročeské strážnici byly při kopání pařezů nalezeny ostruhy, hroty a podkovy soumarské.¹

Dosud známá historie Bohdašína začíná v roce 1497, za doby panování Vladislava II. Jagellonského, kdy tehdejší země Koruny české prožívaly po přestálých husitských bouřích novou etapu rozvoje. Znovu se osidlovaly vypálené a zničené osady, vznikaly nové, a jednou z nich je právě Bohdašín. První zmínka o něm se uvádí v deskách zemských při prodeji vízmburského panství Janu Špetlemu z Janovic, který vládl na Náchodě do roku 1497.²

Historik Josef Myslimír Ludvík připomíná Bohdašín dvakrát. K roku 1497 vypočítává objem vízmburského zboží, které tenkrát bylo přikoupeno k panství náchodskému, a tu mezi vesnicemi, které náležely k Vízmburku, uvádí, také tuto obec.³ Podruhé se zmiňuje o Bohdašínu k roku 1688, když vypravuje, jak sedláci po třicetileté válce utíkali ze svých statků, takže usedlosti byly opuštěny a vrchnosti na ně dosazovaly zdarma chalupníky, aby robotu nestála. Při tom poznamenává, že jakýsi Jiří Lindr ze Rtyně prosil vrchnost, *"aby ze chalupy své ve Rtyni do jednoho opuštěného statku na Bohdašín stěhovati se nemusel, jelikož by tam se ženou a dětmi bídou zahynul"*.⁴

Pozoruhodný je vývoj osídlení obce. V roce 1794 zde bylo 15 příbytků a 104 lidí, v roce 1890 při všeobecném sčítání lidu napočítáno zde 54 čísel domů s 343 obyvateli, v roce 1951 82 popisných čísel a 286 obyvatel a 4.6.1997 měl Bohdašín 57 trvale obydlených domů s 228 obyvateli.

V 19. století se v okolí obce dolovalo kamenné uhlí. V roce 1805 se připomíná jáma Josefi na straně severozápadní k Vodolovu, která náležela vrchnosti, a Josefi Kalas, šachta, která přecházela prodejem pod různé majitele.⁵ Bohužel, tento dobrý pramen domácí obživy netrval příliš dlouho. V roce 1901 byla těžba uhlí zastavena.

V roce 1862 vystavěl zdejší starosta Karel Burdych, majetník usedlosti čp. 31, z kamene a cihel kapli, která byla 19. října téhož roku od děkana Františka Knera z Kostelce posvěcena k uctění nanebevzetí Panny Marie.

Již okolo roku 1890 přičiňoval se náhodský hasičský dozorce Adolf Seidl, "aby též v obci zdejší založen byl hasičský sbor, a potřebné náčiní, jakož i stříkačka, aby bylo zakoupeno".⁶ Na tento podnět ve schůzi obecního zastupitelstva 13. března 1898 bylo o této záležitosti příznivě rozhodnuto a v následující schůzi 9. května schváleny stanovy pro hasičský sbor. "Stanovy c.k. místopředsedstvím potvrzené uvedeny potom v obci ve známost' a na jejich základě započato se zřizováním sboru."⁶ V krátkém čase se přihlásilo 12 členů, během roku 1899 vzrostl počet na 19.

Od té doby vyvíjí Sbor dobrovolných hasičů v Bohdašíně nepřetržitou činnost, kterou veřejnosti připomíná publikace vydaná u příležitosti oslav 500. výročí obce a 100. výročí Sboru dobrovolných hasičů v roce 1998.⁷ Díky dlouholeté činnosti s mládeží je dnes ve sboru dostatek hasičů v zásahovém družstvu, mnozí mladí pracují ve výboru a někteří vedou již další generaci žáků. Zmínku zaslouží alespoň některé úspěchy, pozoruhodné pro tak malou vesnici. Od roku 1980 se mladí požárníci pravidelně úspěšně zúčastňují celostátní soutěže PLAMEN. Dorostenky v roce 1987 zvítězily v krajské soutěži a ve finále, které se konalo v Hradci Králové, obsadily druhé místo v České republice. Družstvo mužů se umísťuje na čelných pozicích v okrese i kraji. V roce svého 100. výročí založení uspořádal Sbor dobrovolných hasičů v Bohdašíně pro mladé hasiče již desátý ročník soutěže o Putovní pohár SDH Bohdašín, kterého se zúčastnilo rekordních 26 kolektivů.⁷

Do českých dějin se v době protifašistického odboje významně zapsala bohdašínská škola. Nejdřív si však připomeňme počátky vyučování v této podhorské obci. První školou na Bohdašíně byla expozitura školy rtyňské. Od roku 1850 se učilo po tři zimy v domě čp. 1, potom v domě čp. 50. V letech 1899-1900 byla postavena nová školní budova, původně jako jednotřídka, v roce 1910 rozšířená na dvoutřídku. Ta sloužila až do roku 1962, tehdy bylo ukončeno vyučování pro nedostatek dětí.⁸

Za druhé světové války se bohdašínská škola významně zapsala do dějin českého odboje proti fašismu. Osudným dnem pro tuto školu a celou obec byl 27. červen 1942. Tehdejší řídící učitel Ladislav Satran byl jedním z hlavních představitelů ilegální skupiny S 21 B, která plnila zpravodajské úkoly a podílela se tak na přípravě atentátu na říšského protektora Reinharda Heydricha 27. 5. 1942. Po přemístění vysílací radiostanice Libuše telegrafisty četaře Jiřího Potůčka z Ležáků na Bohdašín, byla ze zdejší školy v noci z 25. na 26. 6. vysílána poslední depeše. Po vyzrazení úkrytu se 30. 6. 1942 rozjela akce gestapa. Potůčka se sice nepodařilo na Bohdašíně dopadnout, ale došlo k zatýkání členů skupiny a k dramatickým bohdašínsko-končinským událostem.⁹

26. června 1966 byl před školou slavnostně odhalen památník nacistické zvěle, zhotovený akademickým sochařem Josefem Markem z Nového Města nad Metují. Na pamětní desce jsou vyryta jména 17 obětí popravených 9. 7. 1942 v Pardubicích na Zámečku.

Půjdete-li za jasného dne od Bohdašína ke Krkavčině, samotě nad obcí připomínané ve Skalácích Aloise Jiráska, a dále po Panské cestě na úbočí Jestřebích hor mezi Bohdašínem a Odolovem, překvapí vás nádherné výhledy. Z této bohdašínské "rozhledny" je možno spatřit nejen půvabnou rtyňsko-svatoňovickou kotlinu, ale také Bor, Hejšovinu, Dobrošov, Broumovské stěny i Vrchmezí, nejvyšší vrchol polské

strany Orlických hor. I to patří k naší pozvánce do této malé obce na Náchodsku, která se 1. června 1960 stala součástí Červeného Kostelce.

Odkazy

1. J. K. Hraše: Zemské stezky, strážnice a brány v Čechách.
2. Josef Myslimír Ludvík: Památky hradu, města a panství Náchoda i vlastníkův jeho, díl 1., Hradec Králové 1857.
3. Tamtéž
4. Tamtéž
5. Pamětní kniha fary rtyňské.
6. Pamětní kniha Sboru dobrovolných hasičů v Bohdašíně, založena 1901.
7. Oldřich Nermuť, Jaromír Havel, Ing. Ladislav Brož, Adolf Němeček: 100 let Sboru dobrovolných hasičů Bohdašín - 500 let obce Bohdašín, vydal SDH Bohdašín, 1998.
8. Pamětní kniha obce Bohdašín, založená r. 1919.
9. Bohdašín-Končiny 1942, sborník příspěvků k dějinám protifašistického odboje na Červenokostelecku, edice Rodným krajem, sv. 5. Červený Kostelec 1983. Vlasta Schejbalová: Osudné čtyři měsíce roku 1942, Rodným krajem č. 4. Červený Kostelec 1992.

Ing. Jiří Vaněk fotograf

PhDr. Vlastimil Havlík

(Foto: Ing. Jaroslav Kordina)

Dne 6. prosince příštího roku uplyne sedmdesát let od narození osobnosti pevně spjaté s naším krajem, znalce a ochránce jeho přírody a historických památek, odborného publicisty, beletristy a fotografa ing. Jiřího Vaňka.

Rodák ze Svěpravic u Prahy, absolvent Vysoké školy lesního inženýrství v Praze, do našeho kraje přišel na konci padesátých let, kdy se stal zaměstnancem Lesní taxační kanceláře v Hradci Králové. Předtím, v letech 1952-59, působil ve Výzkumném ústavu lesa a myslivosti ve Zbraslavi u Prahy. Zpočátku pracoval ve východních Čechách jako lesní zřizovatel (1959-61), později, coby pracovník pražského Ústavu pro průzkum půd, jako půdoznalec (1962-73). Od roku 1966 žije trvale na Náchodsku. V letech 1976-77 prováděl návštěvníky ratibořického zámku, v letech 1978-89 byl odborným pracovníkem a do roku 1997 sezónním zaměstnancem Muzea Boženy Němcové v České Skalici.

Ing. Jiří Vaněk je strážcem ochrany přírody v Babiččině údolí, předsedou místní organizace Českého svazu ochránců přírody se sídlem na Hoříčkách. Zabývá se mimo jiné dendrologickými průzkumy zahrad, vyhledává drobné kamenné plastiky a monolitické kříže, popisuje je, fotografuje a zjišťuje o nich další údaje, například pověsti. Je autorem drobných beletristických prací a řady odborných statí a článků o přírodě, historických památkách a jejich ochraně, ekologii, naší historii atd., publikovaných v nejrůznějších sbornících, odborných periodikách a v denním tisku. O zmíněných tématech rovněž přednáší, organizuje poznávací zájezdy. V letech 1997 a 1998 vypracoval spolu s lesníkem Jaromírem Nehybou pro Ministerstvo životního prostředí v Praze závěrečné zprávy výzkumných úkolů věnovaných přírůstkové dynamice dřevin a významným dřevinám v národní přírodní památce Babiččino údolí.

Jak v předcházejících zaměstnáních, tak i dnes by se jen těžko obešel bez fotografického aparátu. *"Fotografovat mne naučila výzkumná lesnická práce,"* konstatuje. Ne všechny jeho snímky měly od počátku výhradně dokumentační charakter a od začátku šedesátých let, kdy jej profese lesního zřizovatele zavála do našeho kraje, se v jeho záběrech začal výrazněji uplatňovat výtvarný aspekt. Ve stejné době počal fotografiemi doprovázet svoje odborné a populárně naučné články, v roce 1969 se zúčastnil poprvé fotografické výstavy, jeho snímky byly v letech 1973, 1980 a 1981 prezentovány a některé z nich i oceněny na kolektivních výstavách v Malých Svatoňovicích. V letech 1970 a 1971 vystavoval samostatně, za zvýšené pozornosti regionálních představitelů tehdy vládnoucí ideologie, ve svém někdejší domově, na boušínské faře. Snímky první expozice patřily zejména lidové architektuře Náchodska, druhá byla věnována ochrannému pásmu Babiččina údolí. Třetí samostatná výstava Vaňkových fotografií byla uskutečněna 7. března 1987 v Náchodě u příležitosti okresní konference Českého svazu ochránců přírody a měla název "35 let státní přírodní rezervace Babiččino údolí", čtvrtá, věnovaná rovněž

Babiččinu údolí, na jaře 1995 v České Skalici. V druhé polovině téhož roku byla uspořádána v českoskalickém Textilním muzeu Tiby i Vaňkova pátá výstava, byla nazvána "Podkrkonošská brána" a věnována přírodě *"širokého pásu území, který začíná u rozvalin hradu Vízmburku a končí u České Skalice, kde Úpa opouští poslední podkrkonošské výběžky"*, a v druhé polovině následujícího roku i výstava šestá, nazvaná "Z Náchodska za přírodou do různých stran".

Přeji inženýru Jiřímu Vaňkovi za ty, kteří si jej váží za vše, co udělal pro náš kraj, do dalších let hodně zdraví, chuti do práce, úspěchů v odborné činnosti i ve fotografování.